

Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe

Česká republika 50+: projekt SHARE

Radim Boháček

NHÚ AV ČR

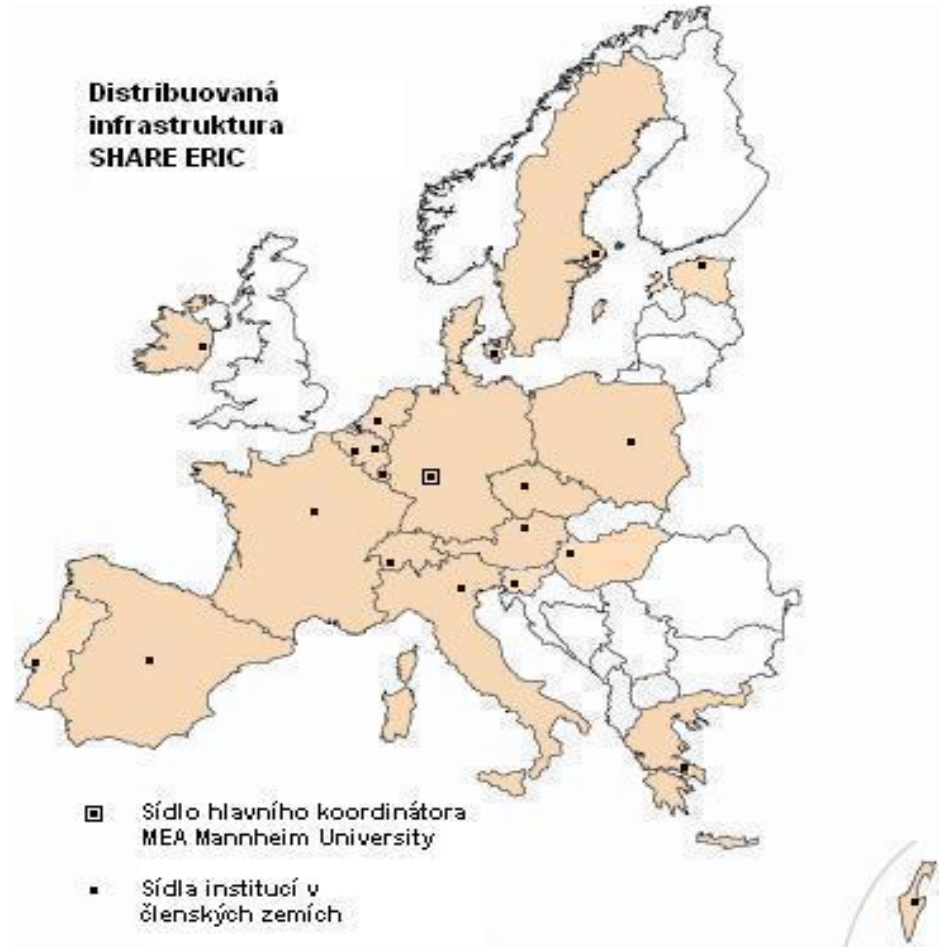

SHARE

- Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe
- Studie o zdraví, stárnutí a důchodovém věku v Evropě

- Pochopení ekonomických, sociálních, psychologických či zdravotních faktorů procesu stárnutí populace

- Mezinárodní (20 zemí)
- Longitudinální (každé 2 roky)
- Osoby 50+ a partneři

Struktura SHARE

- 20 zemí: 43,000 respondentů
- Japonsko, Indie, Čína, Korea
- HRS (USA), ELSA (UK)

SHARE v České republice

- Koordinátor : MEA Max-Planck Institut Mnichov
- Koordinátor v ČR: Národohospodářský ústav AV
- Od roku 2010: ERIC (Infrastruktura ESFRI)
- Partner MŠMT
- Agentura: SC&C

SHARE – Stárnutí evropské populace

Změny ve 20. a 21. století

- Problémy (penzijní a zdravotní systém) vs. šance
- Individuální a společenský proces
  - ekonomická změna
  - zdraví a zdravotní péče
  - rodina a sociální síť
- Dopad na životy jednotlivců, sociálních skupin a zejména starší generace

---

SHARE – Stárnutí evropské populace

- Longitudinální (panelový) průzkum stejných osob 50+ a jejich rodin
- Změna v čase (stárnutí)
- Změna napříč časem (rozdíly mezi stejně starými lidmi)

SHARE – Stárnutí evropské populace

- Mezinárodní laboratoř:
stejná metodologie, dotazník, měření
- Srovnávací studie napříč zeměmi EU
- Největší projekt sociálních věd v EU
- Hlavní výstup
zdarma a volně přístupná data

SHARE – Stárnutí evropské populace

- Data SHARE zásadní podklad pro
- ... analýzu stavu české společnosti
- ... základní výzkum lidského chování a společnosti
- ... přípravu reforem v oblasti důchodového zabezpečení, sociální pomoci a péče, zdravotnictví, školství, zdanění apod.
- ... formování politiky založené na faktech
(MPSV zákon o dlouhodobé péči)

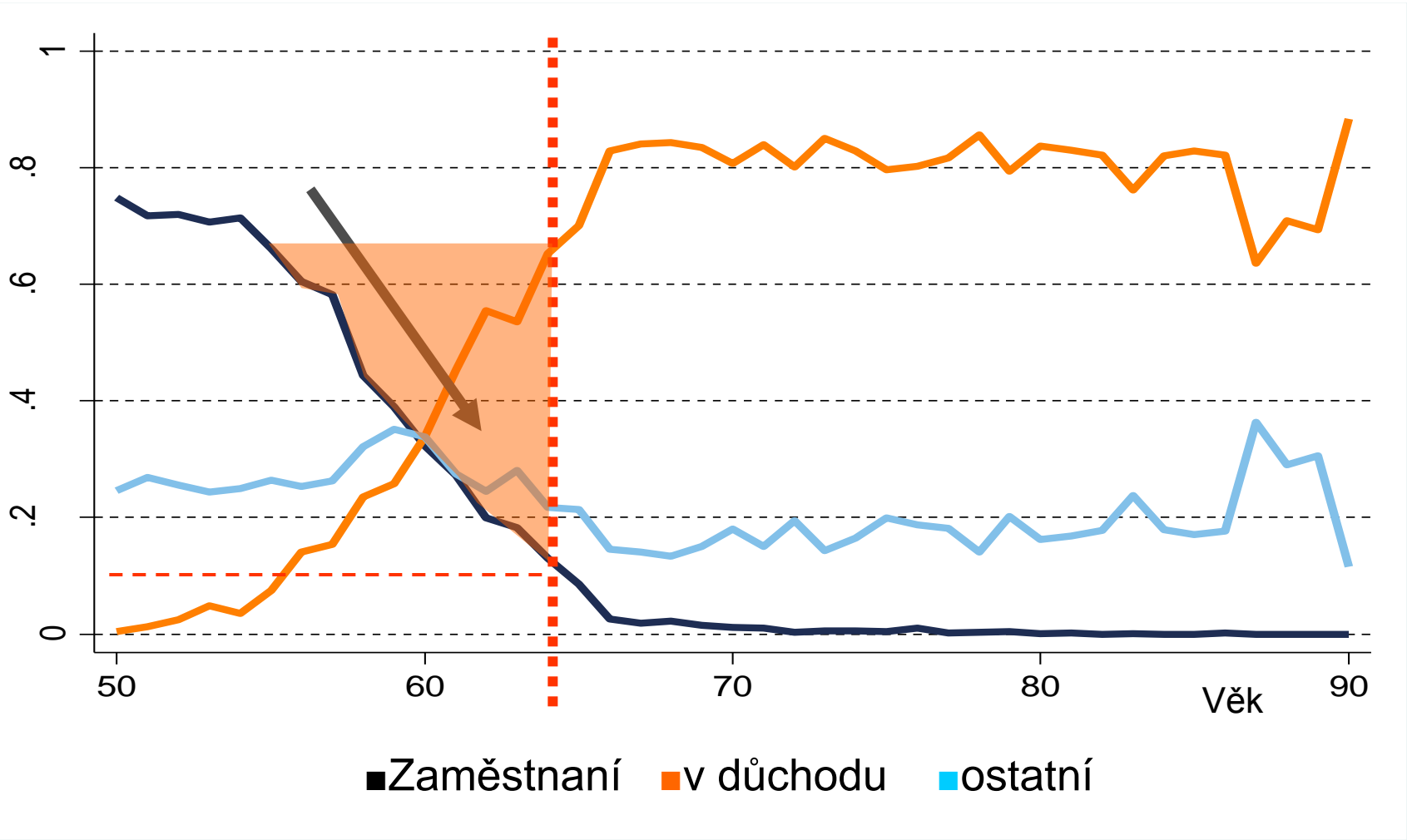
SHARE v České republice: sběr dat

- 1. vlna 2006/07

- 2. vlna 2008/09 – SHARELIFE
  - Panel: všichni respondenti z 1. vlny + noví partneři
  - Zaměření na životní historii

- 3. vlna 2010/11

- 4. vlna 2012/13

- ... další vlny každé 2 roky

Základní dotazník SHARE

- Úvodní dotazník
- Demografie, rodina, vzdělání
- Tělesné zdraví, zdravotní rizika
- Kognitivní funkce, duševní zdraví
- Zaměstnání a důchod
- Fyzické testy (stisk rukou, dýchání, chůze)
- Péče o zdraví, sociální péče
- Příjmy, majetek, spotřeba
- Sociální sítě a finanční podpora
- Bydlení
- Aktivity
- Očekávání
- Exit interview

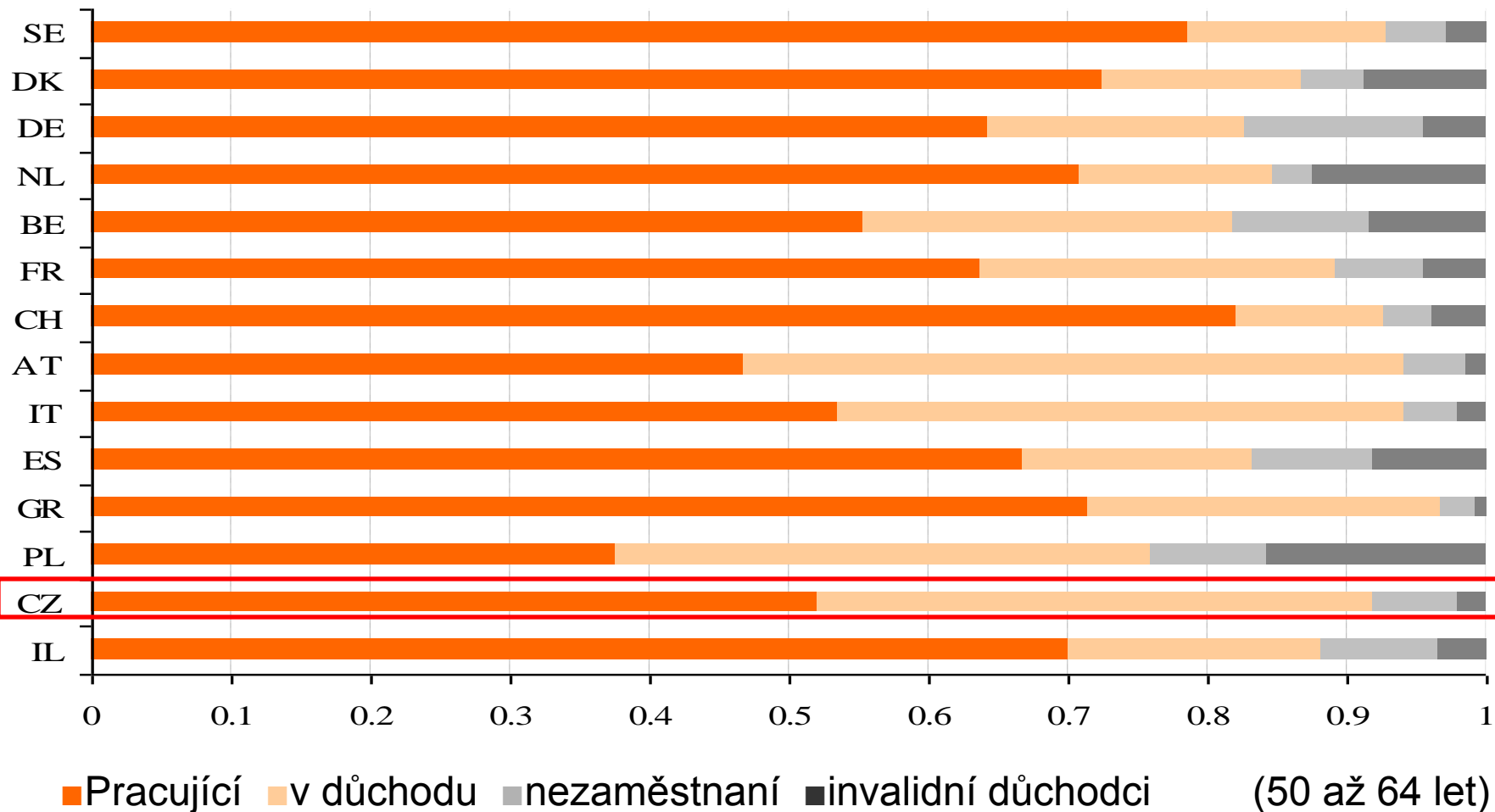
Zaměstnanost

Průměrný věk odchodu do důchodu

	Průměr	Medián
Česko	57	57
Itálie	57	58
Rakousko	57	58
Polsko	57	57
Řecko	59	60
Francie	60	60
Belgie	60	60
Německo	61	61
Španělsko	61	64
Nizozemí	62	63
Švédsko	62	64
Švýcarsko	63	63
Dánsko	63	65

Ekonomická aktivita „fungujících“ lidí

Nevyužitá kapacita

- Pobídky k předčasnému odchodu do důchodu zapříčiňují brzký odchod z pracovního trhu a nevyužitou kapacitu pracovní síly
  - ČR: 41% „fungujících“ osob ve věku 50-64 let nepracuje
  - Rakousko 55%, Itálie 48%, Belgie 45%
  - Švýcarsko 18%, Švédsko 21%

- ❑ ČR: 3%, Polsko 2 % (Španělsko, Řecko)
- ❑ Rakousko, Itálie (8-10%)
- ❑ Švédsko, Dánsko, Nizozemsko (20-25%)

(% z populace 50+)

Mezigenerační solidarita

- ▶ Funkční solidarita
- ▶ Čas
  - ▶ Osobní péče a pomoc
  - ▶ Každodenní podpora: domácnost, dům, nákupy, doprava
- ▶ Peníze
  - ▶ Častěji rodiče dětem
  - ▶ V hodnotě vyšší než 250 EUR / 5,000 Kč
- ▶ Věk: rodiče (64+) a dospělé děti (50+)
- ▶ Rodiče dětem / Děti rodičům

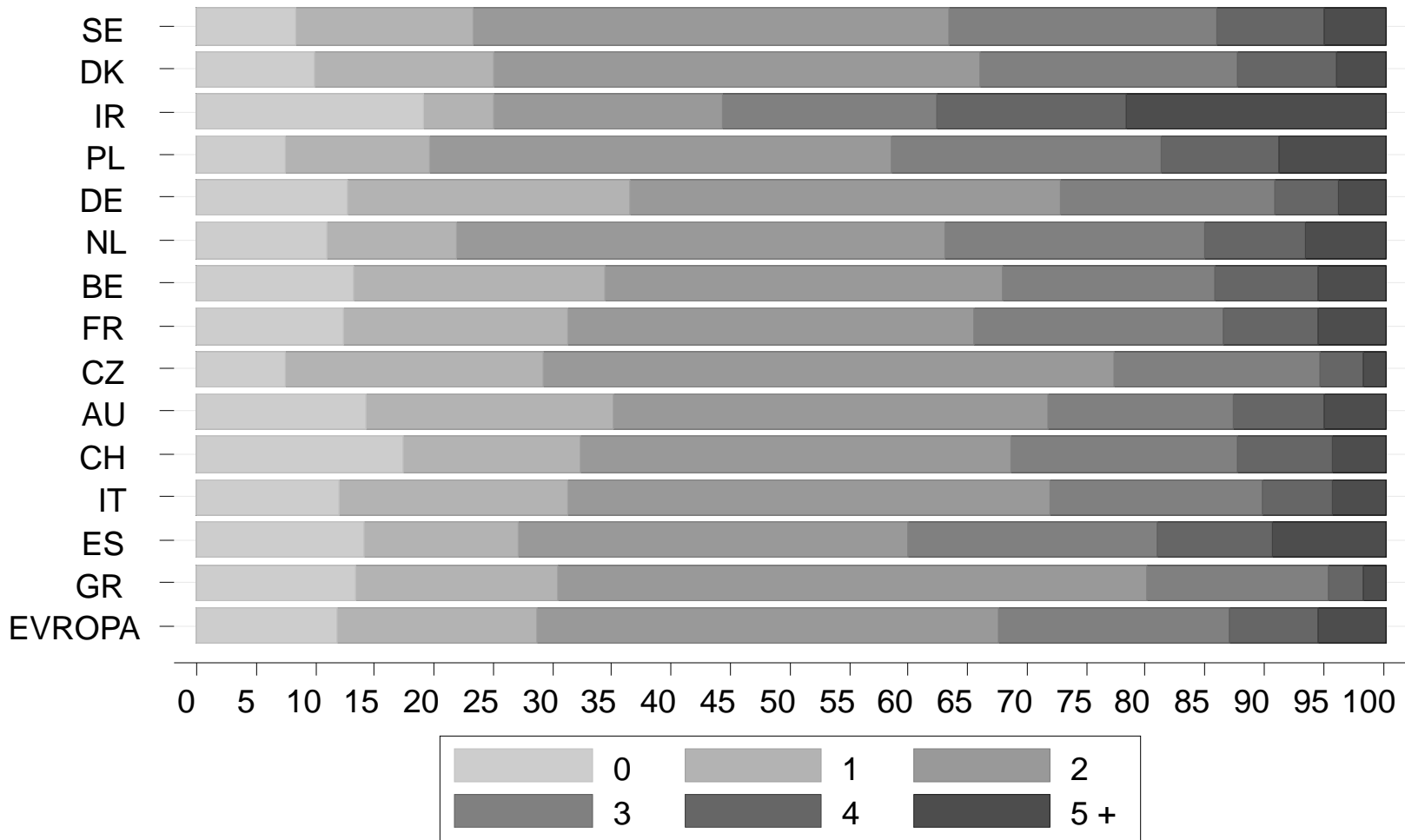

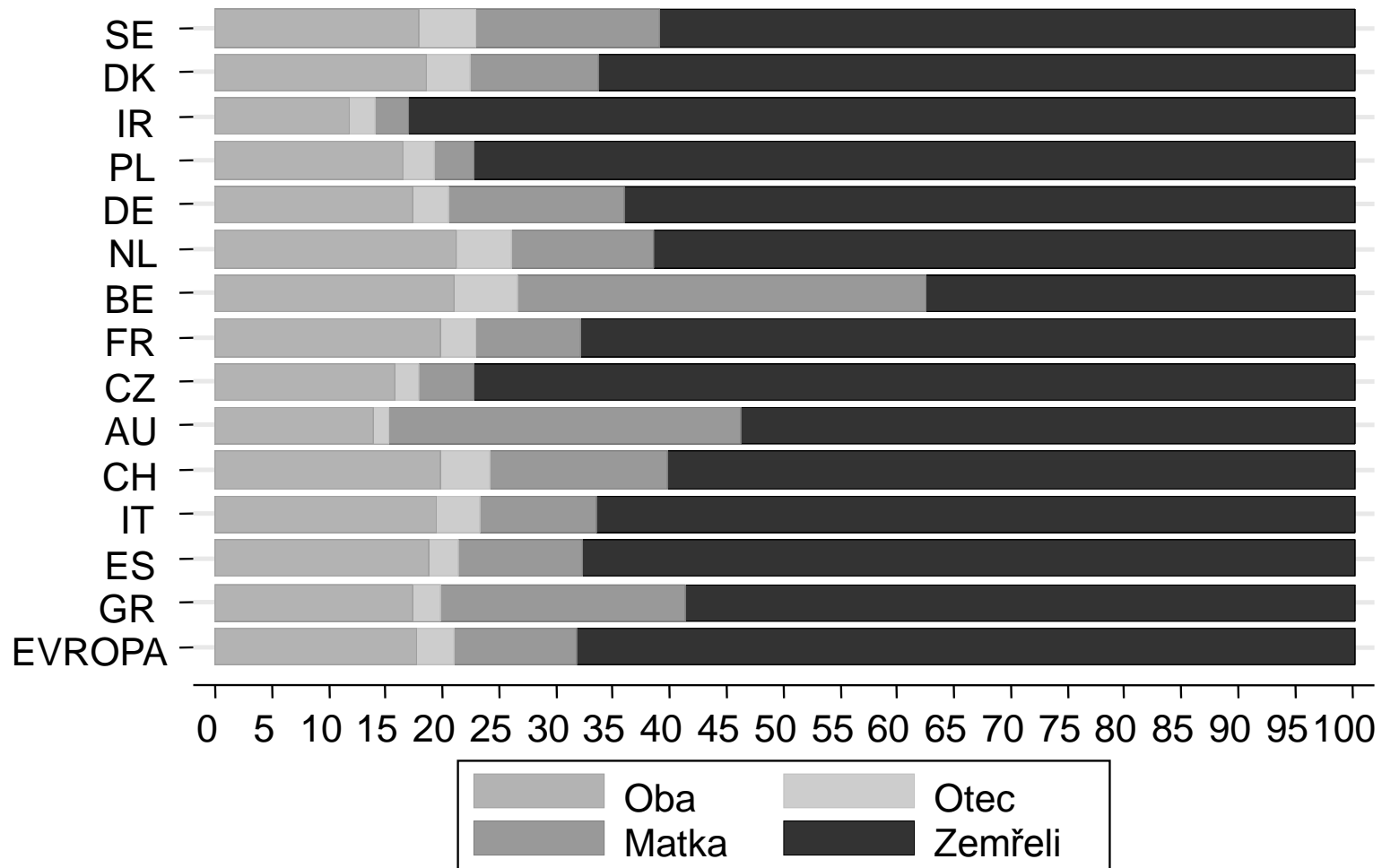
Co určuje a ovlivňuje solidaritu

- ▶ Mikro
  - ▶ Osobní zdroje, potřeba transferů, individuální vztah
- ▶ Meso (rodina)
  - ▶ struktura rodiny, kompozice
- ▶ Makro
  - ▶ státní péče, finanční podpora, legislativa
  - ▶ rozdíly mezi zeměmi EU

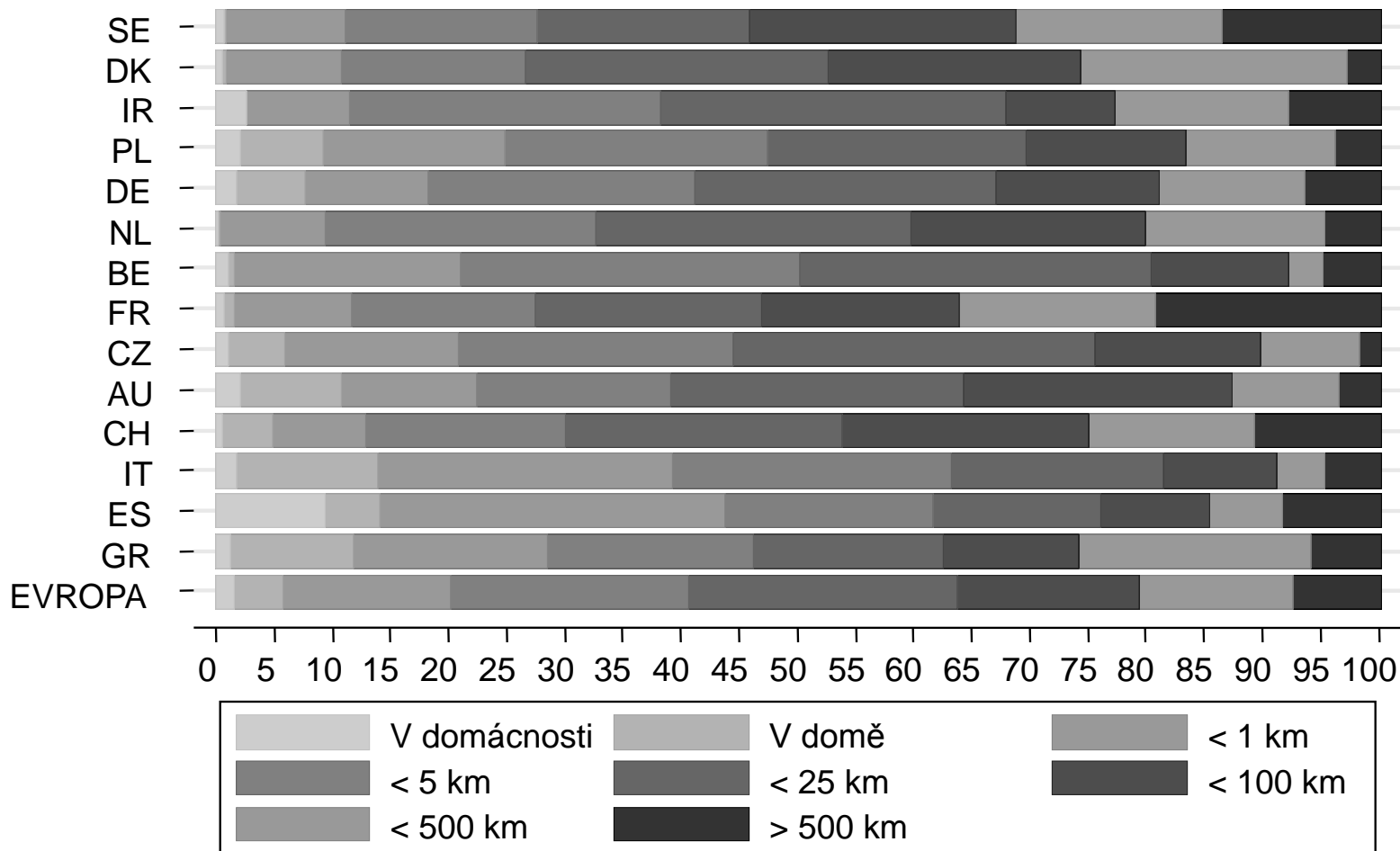
Rodina: počet dětí

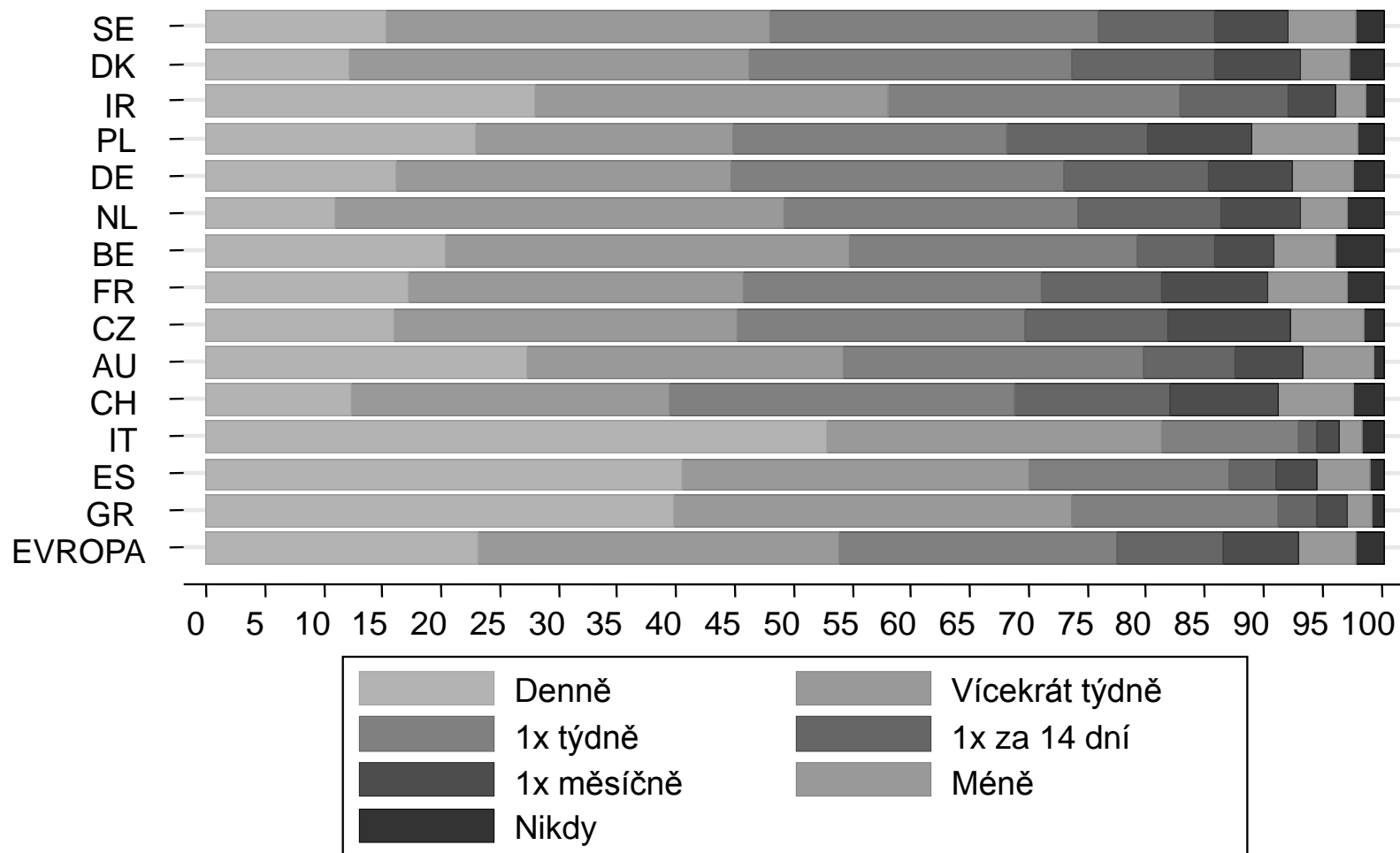
Rodina: rodiče na živu

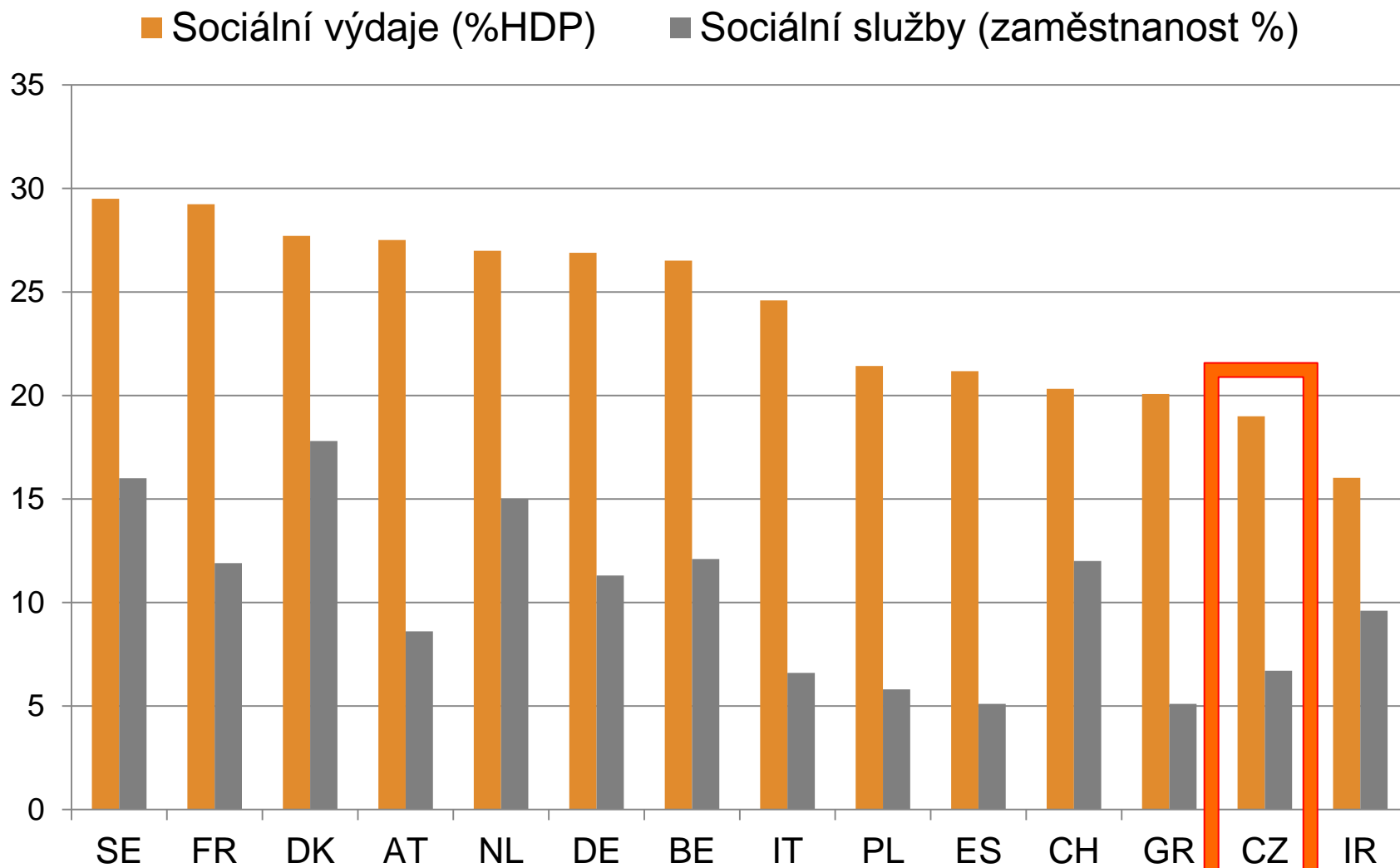
Rodina: vzdálenost rodičů od dětí

Rodina: kontakt s rodiči

Státní sociální výdaje a služby

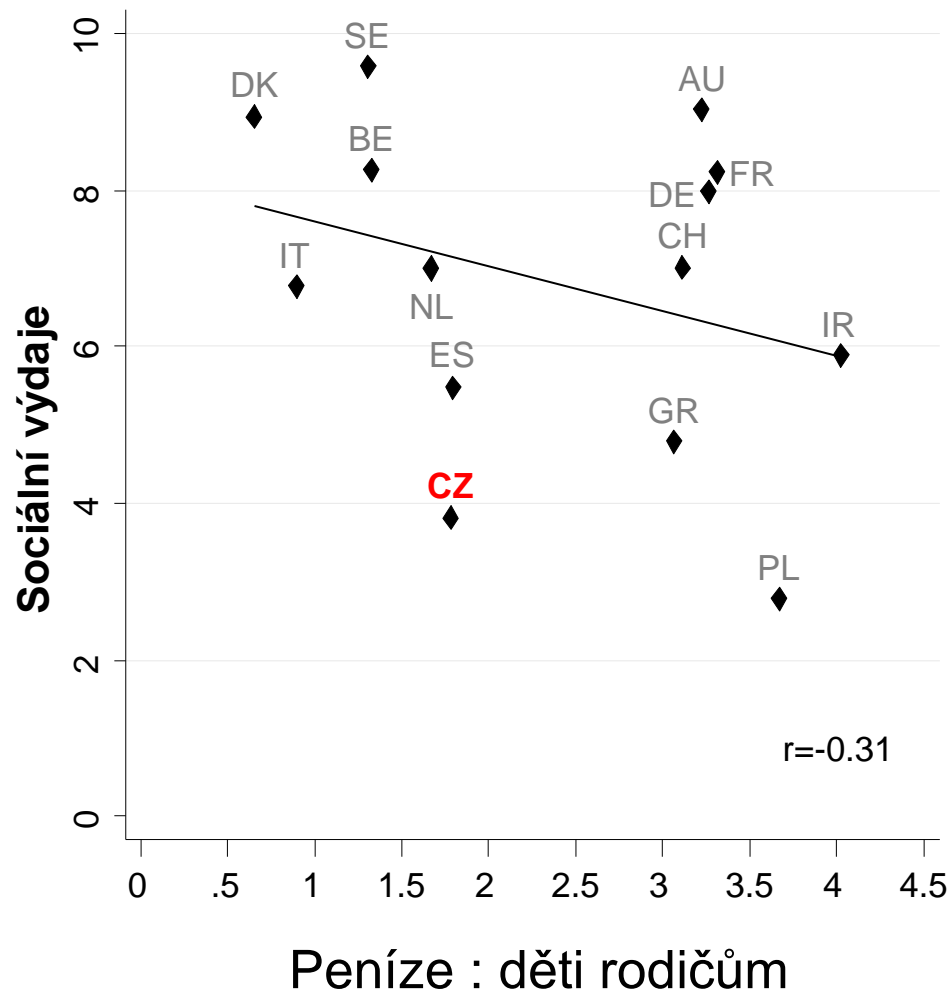
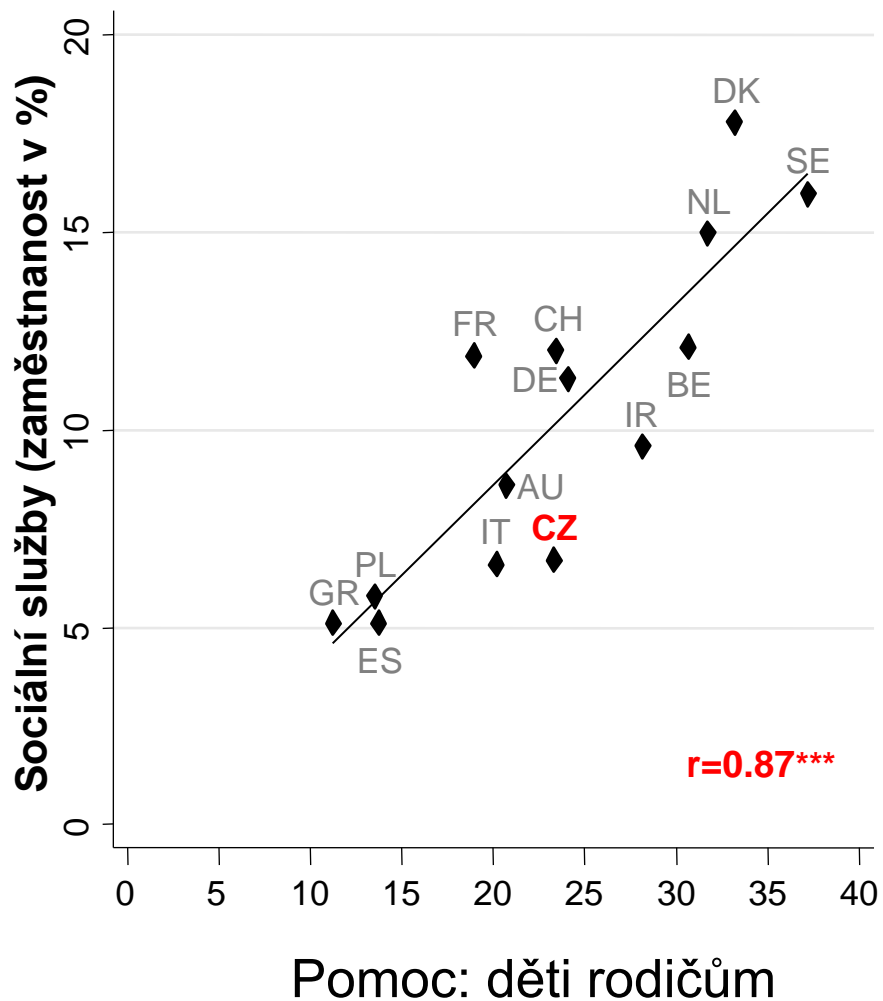

Sociální stát vs. pomoc v rámci rodiny

- ▶ Vyšší státní podpora
  - ▶ Crowding out: nižší finanční transfery *rodičům*
  - ▶ Crowding in: vyšší finanční transfery *dětem*
  - ▶ Sociální stát umožňuje rodičům podporovat děti
- ▶ Větší sociální péče
  - ▶ Crowding in: více osobní péče
  - ▶ Stát poskytuje náročnou a intenzivní péči
  - ▶ Rodina poskytuje méně náročnou péči
  - ▶ Optimální specializace?

Státní sociální péče a výdaje

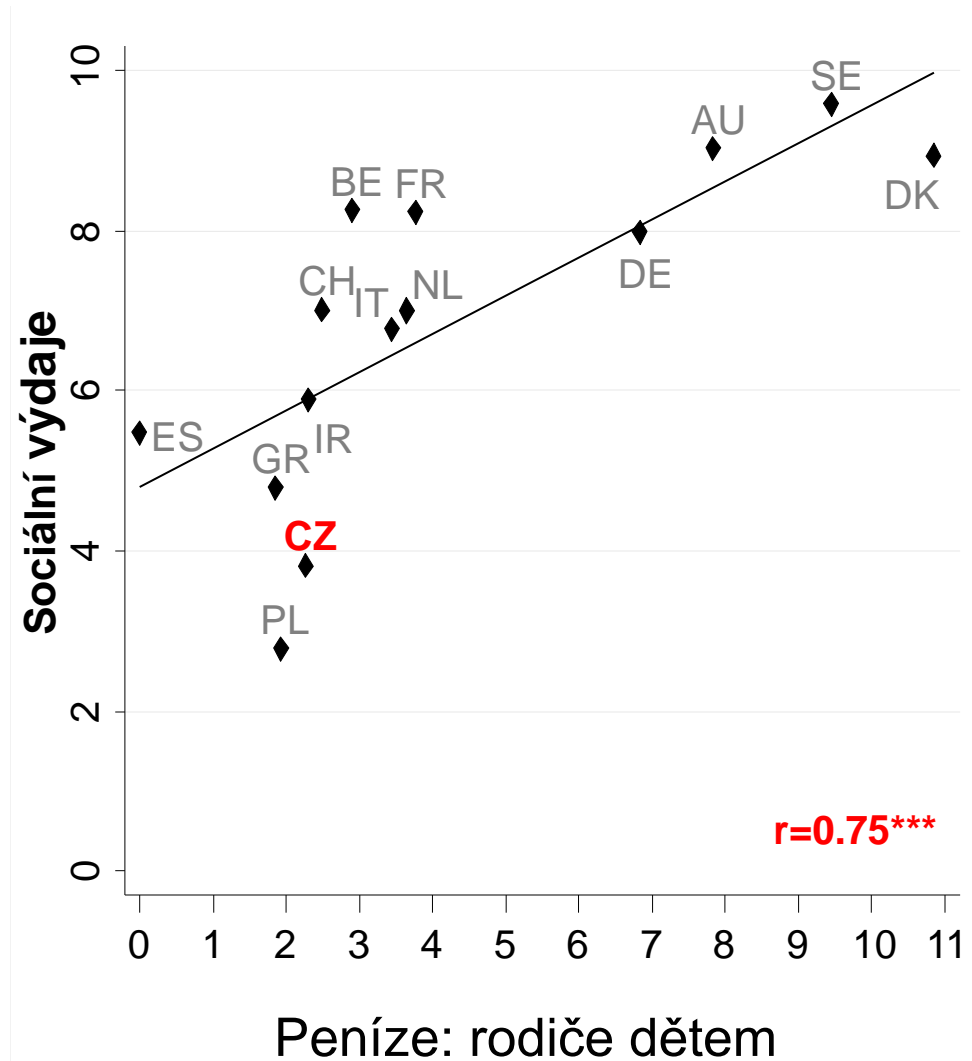
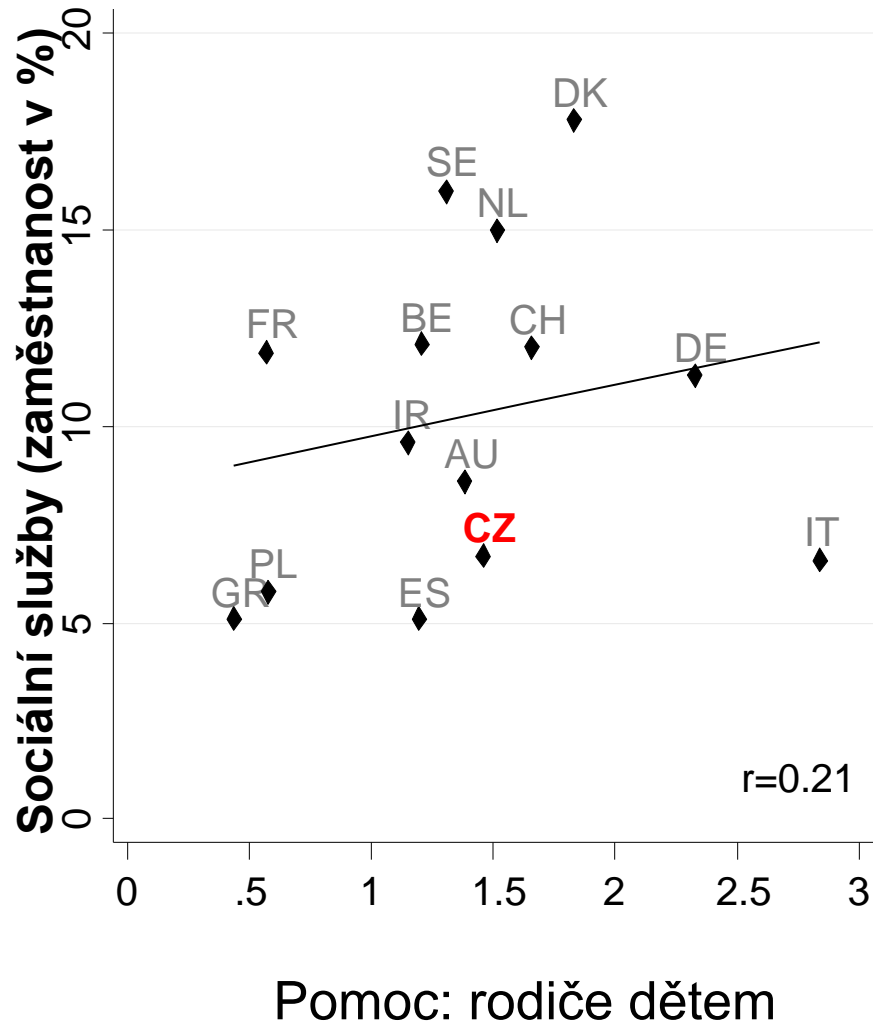
Děti rodičům

Státní sociální péče a výdaje

Rodiče dětem

Analýza (odds ratio)

	Děti rodičům		Rodiče dětem	
	Pomoc	Peníze	Pomoc	Peníze
<i>Stav a možnosti rodiče</i>				
Špatné zdraví	1.39***	1.28**	0.73**	0.85***
Věk	1.05***	1.00	0.92***	0.98*
Partner	0.37***	0.78	0.90	0.62***
Očekávané dědictví	2.33	0.45***	0.86	2.42***
Dary od rodičů	1.75***	1.43	1.12	1.41**

Analýza (odds ratio)

	Děti rodičům		Rodiče dětem	
	Pomoc	Peníze	Pomoc	Peníze
<i>Stav a možnosti dítěte</i>				
Dobré zdraví	1.18***	1.11	0.87	0.93
Zaměstnání	1.21*	0.97	0.76	1.27*
Migrace	0.65*	3.38***	0.38	1.00
Příjmy	1.26*	1.15	0.60	0.54***
Vzdělání				
střední	1.28**	2.38***	1.89	1.15
vysoké	1.53***	3.20***	3.27**	1.48**

Analýza (odds ratio)

	Děti rodičům		Rodiče dětem	
	Pomoc	Peníze	Pomoc	Peníze
Počet dětí	0.89***	0.83**	0.75**	1.05
Počet sourozenců	0.86***	0.96	0.95	0.92**
Vzdálenost od rodičů	0.58***	1.17	0.66***	1.03
Dcera – matka				
Syn – matka	0.39***	1.35	0.82	1.11
Syn – otec	0.28***	0.57	0.40	1.27
Dcera – otec	0.31***	0.50*	0.81	1.07

Analýza (odds ratio)

	Děti rodičům		Rodiče dětem	
	Pomoc	Peníze	Pomoc	Peníze
Pomoc rodičům	---	4.37***	---	2.21***
Peníze rodičům	6.92***	---	1.77	---
Pomoc dětem	---	1.64	---	1.67
Peníze dětem	3.62***	---	2.28	---

Analýza (odds ratio)

	Děti rodičům		Rodiče dětem	
	Pomoc	Peníze	Pomoc	Peníze
Sociální služby	1.19***	---	1.13***	---
Sociální výdaje	---	0.82**	---	1.39***

Výsledky

- ▶ Více státní sociální péče
  - ▶ Větší péče dětí o rodiče
  - ▶ Specializace péče mezi státem a rodinou

- ▶ Více sociálních výdajů
  - ▶ Méně finanční podpory od dětí
  - ▶ Více finanční podpory rodičů dětem

Evropské rozdíly: 5 režimů

- ▶ Liberální: trh, osobní odpovědnost
  - ▶ Švýcarsko
- ▶ Skandinávský: státní péče, přerozdělování
  - ▶ Švédsko, Dánsko
- ▶ Kontinentální: stát/trh, kvalifikace, status
  - ▶ Nizozemsko, Belgie, Německo, Francie, Švýcarsko, Irsko
- ▶ Jižní: stát/trh/rodina, soukromé sítě
  - ▶ Itálie, Španělsko, Řecko
- ▶ Polsko, Česká republika?

Mezigenerační solidarita

- ▶ Stárnutí populace
  - ▶ Demografické změny
  - ▶ Generační překryv
- ▶ Větší nároky na děti (podpora, péče)
- ▶ Větší potenciál pro rodiče (více zdravých let, penze)
- ▶ Státní politika
  - ▶ Více nároků a potřeb na péči
  - ▶ Podpora vyvážených mezigeneračních vztahů

Data SHARE

- Data každé dva roky, zpravodaj
- Registrace a data zdarma ke stažení

www.share-project.org

- Více informací a výsledků + presentace

<http://iweb.cerge-ei.cz/share/>

- Kontakt

radim.bohacek@cerge-ei.cz